

Magnus Londen är författare och journalist.

Samerna och Hurmio

Familjen inpressad i en (hyr)bil. Nästan oändliga vidder i framrutan. Fjällbjörkar förstelnade i rimfrosten. Det är Sápmi – Sameland – i gränstrakterna mellan Norge och Finland.

Från baksätet ett enda bölande:

*En gång i Savolax på keikka
ville int ett enda dober sheikka
dom sa: "spela lite heavy för oss"*

Lämpligt till resan har jag bestämt mig för att värma upp det finlandssvenska åttiotalet på nytt. Retro är ju tidens melodi. En ny stackars generation ska få ta del av popidolerna Viktor Hurmios briljanta storytelling. För storytelling är det, och dessutom på den svenska som är mitt modersmål – språket som måste läras ut. Utifrån jublet i baksätet stämmer den pedagogiska teorin om att sång och lek är bästa inlärningsmetoden till fullo:

*Jag sa åt dom: "vi skolar aldrig heavy"
då ropa shakke: "pistä soimaan levy"*

I Enare hade vi samtalat länge med damen som tillredde frukosten. Långa berättelser om livet i norr, livet som flerspråkig same, och jag slogs av den till synes totala bekymmerslöshet som präglade hennes inställning till nationer, kultur och språk. Hon upprepade gång efter annan att vi nere i söder inte fattar att gränser och språk inte är ett problem. Gränser är en möjlighet. Själv surfade hon ledigt mellan norska, samiska och finska.

Nu är vi på väg mot Karasjok på norska sidan. För att se hur det ser ut.

*Jag sa åt pojkan: "skola med ett heavygare tryck"
pojkan lydde och porukka kom opp med ett ryck*

Gränsen är en oansenlig bro och så är man plötsligt i en annan nation, utanför EU. På lunchkrogen i norska Karasjok kastar jag fram familjens beställning på snärtig helsingforssvenska. Svaret kommer bums: "Puhun kyllä suomea".

Så vi byter, därför att man alltid ska glädjas över folk som vill ge service på det man tror är kundens modersmål. Så det blir pizza och stor spänning över hur norsk limu kan tänkas smaka och allt det där.

Killen bakom disken kastar vidare beställningen till köket – på samiska. Med nästa kund talar han norska. Och strax marscherar en engelsk skidtrupp in och ska ha sina *chips and coffee* (!) på engelska. No problem.

*Men herregud publiken stod och gapa
fast jag pistä så ena strängen braka*

Hittar telefonnumret till ett pensionat. Presenterar mig på finlandssvenska. På studs kommer svaret: *Puhun kyllä suomea!* I denna för mig tidigare upplevda språkliga valfrihet plockar jag den här gången en mix av svenska och norska. Det går naturligtvis kjempebra.

*Dom sa int nå dom bara stod och stirra
int undra på, dom hade druckit birra
dom var så nakit, och kela liksom ingenting*

Några dagar senare. Ensam på fjällvidderna. Jag slås av att det något överraskande radarparet samerna & hurmio har ett angeläget budskap. De säger att språkgränser inte är allt i världen, att öppenhet och experimentlusta är den sanna vägen att vandra.

Precis! För visst är grunden i allt självfallet ett säkert modersmål ... men varför stagnera där?